

1368

Constantinapoly
leirása.

Lötse, 1688. 8r.

(16 levél. Sándor I. 59
lap.)

CONSTANTI-
napoly Várofsának,
és ahoz tartozando részei-
nek az ő veszedelmének az
Görög Birodalommal együtt
rövid le írása.



L Ó T S É N,

Anno 1688.

*Conturbabantur Constantinopoli-
tani
Innumerabilibus sollicitudinibus.*



CONSTANTINAPOL
*Városának, és az ő veszedelmének
rövid le-írása.*



Ez a Város eleintén csak egy kis Vár vala, az után hova tovább meg-épült, és némi-némű-képpen nevezetett, úgy mint Arthusa, Antonia, Byzantium. Paulaniás Spartabéli Király ennek legelső fundatora volt, de Severus Császár Rebellio miat azt meg-rontotta, ezt megént Constantinus Császár fel-építette és alkalmassint ki terjesztette, ki-is az Vároft fok szép nevezetes Templomokkal és Palotákkal meg-ékessítette, végtire Imperiumbéli székek helyhez-tette, és Új Rómának nevez-tette: az ő halála után Constantinápolis, contractè Polis, az annyit tészen mint Város, hivatott, s' onnan szokták az Romaibéli Görögök midőn Constantinápolyban menni akartak, mondani: Istim Polim, honnan utolyára izármazot az ő neveztetése Stanpol, kívül most is az Törökök élnek.

Ez a Város fekszik éppen az végső Európá-
nak

nak szegletiben, mely magát az Traciabéli Bosphorusban ki terjeszti. Az ő formája három szegletes, kinek az egy odalát Propontis, másikját az Tengernek hajlása, avagy Partrév, harmadikját pedig az föld bé fejezi. Leg nagyobb odal az, az Propontis részéről, mert az Serrailtul fogvást éppen az hét Tornokokhoz vonodik. Az Serrail épített az végső szigetiben ennek az szegletnek, mely az Propontis és Portus között mérítetik. Azon Vár alatt egy lapos helyen az Rév-parton látnak, az gyönyörű és szép várbéli kertek, azon piacon, hol az régi néhai Bizantz állot. Az Propontis más szegletiben állanak az ugy nevezet hét Tornokok, az harmadik szegleten az föld felé végső portusnál látnak az Constantinus Palorájának romlái, az Propontis és Bosphorus között megterfzik az tengeri portusnak az szája, kit az természet minden mesterség nélkül az egész Világban leg szebbnek csinálta: mert az ő kerítésében tart leg alább 6000. lépést, 1000. az távolságában és mindenütt elégedendő mélységgel, bé foghattya több tizenkét száz öreg hajónál, és mindenikébe mingyárt az Rév-partról bé léphet az Ember, nem is kívántatnak azokhoz kis hajócskák, mint más Portusokban. Minden felől bé kerített ez a nagy kölcsös Város nagy roppant erős küfalokkal, az föld széléről duplán, néhol pedig meg fargot küből, néholt megint iget réglából. Mind a kerítés között nagy széles és mély árok vagyon. Az külső kerítésnek, avagy küfalnak csak 10. lábu

lábu magassága, kin lok tornyoskák és bányasvadnak, sok ágyú és közönséges lövő ablakokkal rakva. Az másik kü falon kinek magassága fellyeb 4. ölnyre, még nagyobb és magosabb bástyák vadnak. Az Tenger felé nem szintén olly magosk az kü falok, de erősek és sok bástyákkal rakva, az mind az revpart engedi, mert néholt bé vonodnak mind az két felől vagy harmincz lépésnre, kik között az kis bárkák avagy hajócskák bé mehetnek.

Némellyek ilyen vélekedésben vadnak hogy Constantinápoly nagyobb volna Párisnál Francia Országban, avagy Cairusnál Egyiptusban, de megcsalátkoznak, mert azok között mindeniknél kisebb, némellyek pedig az kerítésének mondják 16000. ki megint 18000. lépésnek lenni. Noha nem mindenütt cirkálhatni a Városhoz, de ugyan megpróbáltatott az, kitsiny két orátskákkal, mert hol lépésekkel hozzá nem fértek, hajócskával az többit végben vittek, és midőn kerülni keztek, hét órára vonták az orátskákat, midőn oda jutottak volna a hol keztek, tehát tíz órát találtak, és így három órát számláltak a kerülésnek.

Annak a Városnak leg nagyobb erőse az az Gallipolis Városának, és az Helespontusnak két részéről Dardanellinak, Sestus és Abydus nevű két derék várnak, meg az Város felet két várnak, kit az fekete Tengeri Tornokoknak nevezik, meg tartásában. Az hét partok, mellyekből ez a Város áll, az jövevényeknek távolról gyönyö-

nyorúnek láttatnak, mert hova tovább közelget-
vén, mind az utcák s' mind az házak felyeb fe-
lyeb lártának vala, úgy annyira, hogy csak nem
minden épületek, (az fok Cyprus fa közöt) ab-
lakjaival tekintetefek. Az Házak hejazattyái
meg ékesítették fok féle színű mesterséges esz-
tornákkal, mely ékes külömb külömb féle épüle-
tekkel és zöld árnyékozással, távolról mind
szébnél szébrek tetűzenek, de bé jövőn az Vá-
rosba fokkal külömböz az kívül való ábrázattyá-
tul, mert nagyobb része csak fa házak, és alacson
épületek, közönségeffen nem magassabbak kée
Contignationál, mert az Török nemzet nem fo-
kat költ az ű maga fajattyára, de annyival inkább
az közönséges épületekre igen költ, tudván ezt,
hogy az ő maradéki nem szintén bizodalmasok
az ő Apjok öröklégének birodalmával: és mint
hogy az faházak az tűznek félszkei sokszor meg
gyuladot ez a' Város. In Anno 1452. fok ezer
ház közöt az Tűz ama hires nevezetes Bibliote-
kát is kibén 120000. könyv számláltatot, meg
emészttette, ama kigyó bűrével edgyüt kinék
hofsízuságát tizenkét lábnnyira mondták, kin
az Homeri Iliás arany betűvel le irattatot volt.
Azon felet az utcák sem tisztán tartattatnak, és
mint hogy szorossak, azokon csak gyalog jár-
nak, avagy lovagolnak.

Ugyan ezen Városbá számláltatnak 700000.
lakosok, kik közöt három rész török, két rész
keresztény, és egy rész Sidó, de néha, az dög-
halál igen meg könnyebbíti ezt a' summát.

Utcák

5337. Török Mecsetek, 447. keresztényi Tem-
plomok. 418. Védégtogadók. 100. Ispótyok.
895. Feredők. 947. Kut folyások. 584. Malmok
20. Piatzok. 515. nagy Oskolák. 1652. kisebb
Oskolák. 22. Város kapui, 6. a' földszékh, 11.
az portus felé, 5. az Propontis szoroságán, ki
mindenikinek az ő illendő révpartya vagyon.

Az fok derék épületek közöt, fok meg rom-
lott, ki romlot félben vagyon, ki megint az ő ép-
fégeben meg maradot, úgy mint az Armayda az
vitézek piatza, kin két verőfénynek sugári, és az
réz kigyos Ofzlop, ki három nagy kigyóból ál,
azok az ő fejeket annyira fel emelik, úgy hogy
Capitális gyanánt, éppen egy három lizegetet
formálnak, az régi Comediás házak, Constanti-
nus Palotája, és az ő Monumentumja Porphiri-
us kűből. Az historiai ofzlop avagy Theodosius
ofzlopja, kin fok deák és görög versekkel bé
irattattanak, és fok több e' féle ofzlopok. Az
viznek az ő bévitele, és ahoz való derék cisternak,
az Serraglio avagy Sultánnak Residentia Vára,
és az ű gyönyörűséges kerteivel, Az Validájé
avagy Sultánnénak palotája: és az fű Vezér pa-
lotája. Az fegyvertartó hely, az Sultán Lovak
Istállója. Az Sophia Temploma. Az Vásárház.
Az Görög Pátriarchának háza, és a' többi.

Ez a' Város fokképpen megfanyargattatot,
hol tűzzel, vassal, és dög halállal, az mint hogy ő
néki fok rendbéli Urak parancsoltak, az után az
Orientális Császárok Residentiájába vált, mig

A4

vég.

Mert az utolbi Görög Császár Constantinus nagy örömet idegen népet fogadot volna, de az ő Tárháza akkor igen fogytán volt, az nagy Urak pedig és Nemessék, az Város lakosival edgyüt annyira elmerültenek az fősvénységben, hogy inkább az ő kénsteket és pénzeket el ásták, hogy sem a' közönséges jóra azt költsön adták volna, többé szívetvén az pénzt hogy sem az várost, és magok megmaradását s' életüket holot ez után mind pénzt, mind várost, mind testet mind életet, és leg aláb az szép szabadságot, szerelmes feleségeket édes gyermeket elvesztették: az Olasz nemzetség is az Császárnak csak 50000. aranyokkal sem akart oly nagy fagyatkozásban szolgálni, az jó Császár elegendő népet az Város oltalmára nem gyűjthetett.

Ugyan únéki az Romai Pápa, Alphonfus Király, és az Velencések töttek volt ígértet, hogy őket meg segítik, de azzal a' segítséggel igen soká kéfédelmeztek, és akkor érkezé el, midőn immár Constantinápoly az Török hatalmában esett vőlt.

Az Görög Császár midőn érzette, hogy ő néki csak harcolni kel, az Város népét meg mufráltatta, és nem találta több 4970. fegyver fogható Embertől. 18. Oláh hajókon és az Városban külső kereskedők nem többben három ezernél, úgy hogy mind őszve számlálván, vitézlő rendet, polgárságot, és kereskedőket, mind őszve téfzen közzel 9000. Embert; Olly kevés

ves neppel kellett ily nagy roppant Váron, nek kerítése leg aláb három mély földet téfzen, egy néhány száz ezer fegyveres ember ellen meg oltalmazni.

Az török sereg hajók az portustul el rekesztése, és az 18. Oláh hajók kevés számú magával meg tartására, rendelt az Császár, hogy azon portus az végső Toronytul fogvást, éppen szent Clara Pera Város kapujához egy nagy erős vaslánczal bé zárattassék. Az után az Város kapuira és Bástyáira rendeltetett az nép körös körűl, mind hogy pedig az Olaszoknak úgy mint jó vitézeknek tisztek adattattanak, kik az görögöknek úgy mint aláb valóknak parancsoltak volna, azon megindultak az görögök, és az által el idegenitettének az ű elméjek.

Az föld részéről az Város alkalmasint erős volt, kinek két rendbéli kő fala lévén, az belső ugyan erősebb és magassabb az külsőnél, de ugyan mind a' két kerítés kívül jó széles és mély árokkal kerítve vagyon; az Császár nyargalódzot ugyan az Városban minden felé, és mindenütt jó rendelést tött, de az iratik felőle, hogy az Görögökhöz igen lágy szívű vőlt volna, az ellent tartókhoz igen engedelmes, az ő parancsolatnak főképpen ily veszedelemben nem Császári Autoritással eleget tött, és az nyakafokat voltaképpen meg nem büntette.

Mivel pedig a' Város igen tápos vala, arra nézve az Vártat nem szintén akarat szerént változhattak, hanem az vitézlő rendnek az ő táplálásokra

...a kenyeret kenet adavalmi az kú-falokra kivet:
 az kinyes Görögök meg nem elégettenek, hanem
 az jó Császárkintelen volt ű nékiek az kú-fal me-
 getlatzi konyhákat építeni, el-annyira bé merül-
 tek ezek a' nagy tobzodásban, hogy még
 a' nagy veszedelemkor-is a' tobzódástul sem-
 miképpen el nem vonhatta őket, igaz lett azért
 rajtok amaz közmondás, *Græci semper menda-
 ces, male bestie, ventres pigri.* Egykor
 Joannes Justinianus egy Genoabéli Vitéz, kit
 hoszfűznek nevetek, két hajjón 300. jó vitézek-
 kel azon tengernek szélén hajjódzot, ez magat
 ajánlotta az ő vitézivel, hogy segítséggel léfzen
 az várofnak, az mint híres nevezetes vitéz alatta
 lévőkkel igen kedves és kellemetes volt az Csá-
 szár előtt, a' mint-is az Császár az leg fővő
 részét az Várofnak, kit az Sultán maga személye
 fzerint meg szállott volt, az ű oltalmazására
 bizta.

Minck utánna már Sultán Mahumet egész
 az ő táborával meg szállotta, az batteriákat
 megkésztette, és az ágyukat felvontatta volna
 kezdődöt 12. napon az ű el jövetele után, az
 Várofnak az ő lövődőztetése és vivása, az Város
 kőfalait fok és nagy ágyúkkal szörnyen kezdi
 repedezni, az Városbéliek-is hasonló ágyú
 lövésekkel közföntik őket. Justinianus hordó-
 kat földel meg töltetett, kivel az meg lyukasított
 avagy kiromlott kú-falt bé csináltatta. Mahumet
 midőn észre vette volna, hogy a' lövéssel keve-
 lő árthat nékik, gondolta az kú-falt meg ástni,
 és por-

és porral felvettetni; de egy Német ^{Capitan} Joann Grande nevű, meg próbált Vitéz, az el-
 lenségnek minák elleiben áskálván, azokat meg-
 rontotta, kiben a' kinkü bűdősége miatt, sok Tö-
 rök meg fuladot, és pokolban le-szállott.

Midőn az kegyetlen Sultán látná, hogy ugyá
 femmiresem mehet vala, ujjobban az ágyú lö-
 véshez fogatott, és a' többi között egy mödnél-
 kül való nagy ágyút szegeszteret a' Várofnak,
 kit nem régen öntetett volt, nagy lehetet mert
 azt 150. bokor szarvas marha nagy nehe-
 zen vontá, abból egy követ, (vagy golyóbist
 ki 13. mását nyomot ki löverett, és oly nagyot
 szállot, hogy még az föld-is körülette egy mély
 földnyire meg repedet. Azon ropogástól avagy
 szollástól, egy néhány ember kiket az hideglelés
 bántott meg-gyogyultanak, és ennek az ő rette-
 netes hatalmátul kezdet az Románus kapuja le
 felé hajolni és dülöngni, el annyira hogy egyszer
 csak bé dűle az árokban, s' diribra darabra rom-
 lék, és az árkot meg-töltvén, az ellenségnek kéz-
 hida volt menten az Várofnak ostromlására.
 Az meg-szállottak pedig, Justinianus Vitéz ren-
 deléséből töttek elegendendő resistentiát, be-
 lől új szakadékot magok oltalmára csináltak,
 kiben magokat annyira bé ásták, hogy ugyan
 Mahumet-is kitelkedet az Várofnak meg-véte-
 le felől, minck utánna már 50. napig szüntelen
 az várost, mind vizen s' mind földön szörnyen és
 rettenetes képpen impetaltá volna. Azon közben

parancsolt egy itentelen aruló, egy fertelmes
Görög az Városban, Gertuka nevű, az kiszököt
és Mahumethez méne, és az elő álván minden
alkalmatosságát meg-mondá, miképpen le-
het meg-venni a' Vároft, de illy conditioval,
hogy ő néki Mahumet egyikét az ő maga leányi-
közzül, egy néhány ezer aranyokkal feleségül
adná, mellyet az Császáz meg-isigért.

Arra mindgyárt az Török Császáz egész az
ő Táborában harmadik napra (ki 29. Maji volt,
és az Keresztyéneknek Pünköszt kedde volt,)
generalis ostromot hirdettete, hogy akkorra
mindenik készülne, és az Istent, s' az ő Prophe-
táját Mahumetet segítségül hiná. Meg-is esküt
az ű Vitézinek az örökké való Istennek, Mahu-
metának, és az Prophetáknak, az ő Attyának
lelkére, maga gyermekinek idvőffegére, az ő
kardgyára, szakálljára és Coronájára, hogy a' ki
leg elsőben egy Zászlót az Város kü-falára fel
álit, azt egy Europa Provinciaával vagy Her-
czegséggel meg ajándékozz, azt-is mind, a' mi az
Városban, az emberekben, pénzben és kincsben
találtatik, az Vitézlkő rendnek harmad napig meg
fosztására oda engedi, azért kiki jó készüllettel
akkor készen légyen, és emberül ostromnak
menyen: mellyre nézve az Urok parancsolattya-
bul három napig bőjtöltek mind estig, mikor im-
már az csillagok fel jöttek és látták, akkor keztek
enni, és egyik jó akaró a' másikat vendégségben
hivá, midőn immár jól lakának, a' vendégség u-
tán egy mást ölelgették és meg-áldották, mint-
ha töb-

ha többé immár ölvé nem gyűlölnék nem men-
nének egy mást, bucsut vévén egy mástul ölelge-
ssel és csokolodással az ű modgyok szerént,
mint ha immár az halálra mennének.

Az meg szorultak ezt látván, szintén ollyat
követtek el, és mint hogy az Generális Ostrom
félől bizonyos hirt hallottak, mindgyárt jártak
Processiokat, szentségeket hordoztak, férfiak és
aszfzony emberek, öregek és iffiak, az utzákon
mezétláb jártak, énekeltek és kiáltottak az Isten-
hez, az Papi rend és szerzetes emberek meg-in-
tették és vigasztalták az népet, az Christus el-
lenségi ellen, hazájokért, a' szent oltárért és tűz-
helyért frissen meg-harczolnának, az Isten se-
gítségével, untalan biztatták az vitézeket.

Az étfzaka, kire az boldogtalan nap az Vá-
ros meg-vitelére következet volt, midőn az Tö-
rök tábor vendigeskedet, és az Keresztyénség
kiki az ű rendelt helyén vigyázásban volt, fel
lobbant egy tűz, és úgy tetzet mint ha nagy vi-
lágofság volna, (a' mint Gregorius Phran-
ses, ki akkor az Városban jelen volt, és szemeivel
látta, azt írja) ez az világofság az Város felet
le-fzállot, és azt az ő világofságával el-lepte.

Azt midőn az Török nemzet rettegéssel,
az Keresztyénség pedig nagy vigafsággal látta s'
nézte volna, az megint lassan lassan fel-felé e-
melkedet az Vároftul, annyira hogy tellyeség-
gel el-enyifzet; ez valóban szomorú jegy és o-
men vala, hogy az Isten immár kegyelmezni és
örizni meg unván, az ű Tűzét és helyét azon
Váro-

varosait és impériumot teljességgel el akarta venni, az Isten ígéjének és igazságának világosságát el akarja oltani, és nem egyebet, hanem az sűrű Mahumetes setéséget ott hadni. Oh! mely rettenetes Casus volt az, kin méltán az nagy és hatalmas városok példát vehetnek, az Istent azért senki meg ne utállya, s' haragra ne gerjeszse, hogy az ő haragjában őtet meg ne emélsze, és az bűnnek rselekedetétől irtózzék, az Epicurussi bátorságtól őrizkedgye mind ember.

Az Törökök, kik immár el-szándékozták volt az ostromot el-hadni, és az Táborát fel bontani, azon jegy által el hitették magokkal, hogy az Keresztyének Istene az Várostart el-bucszot volna, és aijonnan meg-bátorottak, annyira, hogy az hajnalt sem várták meg, hanem mindgyárt ostromlani kezdték a' Várostart: és így egyszers' mind, az Víz és az Föld felől ifzonyu nagy furiával, riadással és kimondhatatlan kiáltással az várostart rohantak, az ostromnak való készített hidát, elő hozták hajókon Pera városátul, néki vetették éppen az kö-falnak, kin az ostromló eszközött elő hozták; Mahumet az egyik, Constantinus másik részéről az ő Vitézét intette s' nagy ajándékokkal biztatta, hogy emberül viselnek magokat; Mind a' két részről az Keresztyének és az Törökök, Oroszlány módgyára harczoltak egy mással, amazok kéntelenségűl, és kétségűl, úgy mint magok végső veszedelmét szemek előtt viseltetvén, ezek megint az nyereségnek és prädának kívánságából,

és az

és az Sultánok jereit leteték, és az félénket kényszerítette avagy le vágattatta mind a' két részről végső dolgokat próbáltak, de az árultatás Gertukaé, el-érte az ő czéllját.

Rövideden, az Törökök ugyan mesterek lörtek! leg nagyob szerentsétlenségre Justinianus az hires, okos és nevezetes Vitéz, ki eddig az ellenséget emberül meg tartoztatta, és a' várostart meg oltalmazta, sok viaskodása után, igé meg-sebefittetett, és el ájulván az földre le-esék, kit az körülette lévő látván, hamar fel vették az földről, és ki, ragadák őtet a' sok vérontó fegyverek között, az után egy hajóban téven el viték őtet, elsőben Perában, az után Chio szigeten mint hogy pedig mérges nyíllal találattott meg lövetni, ottan boldogul meg-holt. Annak az ő esete az több vitézeknek el-szaladást szerzet, kik mindgyárt, mint az tagok, midőn az ő fejét és elő járót el-vesztettek, erőtlennettek, és a' kevés meg maradot erejeket az lábaikban gyűjtettek, az reájok rohanó veszedelem előtt el-szalattak, a' kik az Portust el érték hajókban ugrottak, és el-eveztek.

Constantinus Császár, midőn azoknak el-futásokat meg értette, oda rugzkodván, mind szóval mind könyhullatással az szökődőket kértte, hogy maradnának, és az bérohano ellenségnek ellene állának; de nem hogy őtet halgatták volna, sőt még őtet-is az Császárt maga akarattya ellen az nagy szorongatásban, a' hoz a' kapuhoz hurczolták, melly a' Portushoz vezet.

... az izokorok nagy iza-
 mosan észre futottak vala, azok kik elől valá-
 nak az hátulfoktul el-tapottattanak, ezek meg-
 int hasonlóképpen az leg-utolsóktul. Illy mod-
 gyával egyik a' másiktul el-tapottatott volt, és
 az kapu holt testekkel meg töltetett, úgy hogy
 senki sem bé sem ki nem mehetet, olyan vesze-
 delmet értek, közzel 800. Görögök és Olaszok,
 azok közül az boldogtalan Császár is 50. Esz-
 tendős korában, az ő birodalmának ötödik esz-
 tendeijében, ki az ő életét egyfzers' mind az gö-
 rög Imperiumval ezen keserves halállal (holott
 maga embereitül az kapu között a' nagy szoron-
 garásban a' földre le-vetett és holtig meg-
 tapottatott volt) az ő életét el-végezte.

Az törökök midőn észre vették hogy üres-
 sek emberektül az kü-falok, azoknak az ő lyu-
 kain s' ki romlot kü-falain bé rohantak, és az Ro-
 mánus kapuját meg-nyitottak, az által az egész
 Török erő bé rohant az Városba, és így dühös-
 kődött, valamint a' farkasok mikor a' juhok
 közzé bé rohannak; ottan minden személy vá-
 logatás nélkül le vágták, a' mit elől utól találtak,
 el annyira hogy egész vér folyáffok az Városon
 által az tengerbe folytak.

Az nyomoruság, ki ezek az emberekből vált
 ördögök, az városban öldökléssel, asziszony em-
 berek és szűzek meg fertőztetésével, rablással és
 praédálással, el-követtek rettenetes volt, melyet
 ékesen szöllo nyelv ki nem mondhattya,
 annyival inkább a' könnyű-toly le nem írhattya,
 ki

Az meg nevezetett ierhakat mindenképpen kine-
 ták, némellyeket eleveñen meg nyuzták, s' azok-
 nak az ő bűnöket az Törökök vállokon hurezöl-
 ták. Egy szóval a' Constantinopolitanusok három
 egész napig, (mert addig az Város az kénzó ör-
 dögöknek praédájul adatott,) minden kegyet-
 lenséget, kit az fertelmesség és dühőség ki-gon-
 dolható, el-tűrték mert minden ház és utza tel-
 lye hohérokkaal rakva volt; az mondatik, hogy
 az Pogány öldökölő fegyveren költ az városban
 akkor leg aláb negyven ezer Kerelztyén
 ember, az többi, kik vagy hatvan ezerig még
 valának, kiváltképpen asziszony emberek és szű-
 zek, azok mind az keserves rabságban esték.
 Onnan eredének ezen versek.

*Conturbabatur Constantinopolitani
 Innumerabilibus Sollicitudinibus.*

Legnagyobb latorságot elkövetet az Pogány
 az Templomokban és Kalastromokban, főképpen
 az Tündöklő kincses Sophia Templomában, kit
 Constantinus magnus 900. esztendővel eléb fel-
 épitetett volt. Az gyönyörűséges drága szép
 kárpitokat (kit az Török Törvény meg nem szen-
 ved) az földhöz csaptak, diribrúl darabra vag-
 daltak, és a' sárba tapottak, az könyveket el-
 szaggattak és meg égették, az oltárokat betstele-
 nítették s' le rontottak, és az Templomokból ki-
 vetettek. Az egyházi köntösöket el szaggattak,
 vagy el-attak, némellyekből ismét Török kön-

1618
 vetettek, az kelh pohárokat, monstranciákat,
 és egyéb egyházi kintseket, arany és ezüst esz-
 kőzt kirablottak és fertelmességekre fordítottak.
 De még annak az fel fuvalkodot dühöségnek,
 és fertelmességnek semmi nyugta és czillya az
 emberken nem volt, hanem még az Idvezítőnk
 és Megváltónk Christus JEsus ábrázattát is elő-
 vették, és azt ujjonnan (oh gyalázat!) fel-
 szítették, sárral meg-hántak, és megköpdöstek,
 egy Keresztyén süveget fel tévén ű nékie, az u-
 tán minden undogságot és fertelmességet el-
 követtek, valamint ez előtt az Sidók! a' ki na-
 gyob, az ű feje felet ilyen Elogiumot vagy Titu-
 lust irtak fel, (csak nem mint Pilátus az meg fe-
 szitet Christus felet) *Hic est Christianorum*
Deus. Ez az Keresztyének Istene! és sok efféle
 gyalázatos káromlással, kit az tisztességes keresz-
 tyéni fűlek hallattára ki mondani illetlen. Az
 tornyokbul leeresztettek az harangokat, azok-
 bul ágyukat öntögettek, az Templomokbul, az
 Sophiain kívül Lő Istállókat csináltak, némel-
 lyeket földig le-rontottak. Az kincseket, mel-
 lyet az Gazdagok és Nemessek eleinten az Város
 meg tartására nem akartak elő adni, azokat az
 Törökök mestersegeffen ki tudtak keresni, az
 mint hogy az megrablott prada csak arany és ez-
 űstből tizenkét milliora avagy száz hűsz tonna
 aranyra, az az 12000000. forintra bocsúlvetett.
 Onnan származot az Török nemzet közöt az
 a' példa beszéd olyan ember felől, a' ki hirtelen
 nagy

meg - gazdag űlt : hogy az olyan legre-
 te Constantinápolyt megrablani. Az legaláh
 való vitéz az ű rongyos köntösét meg-töltette
 arannyal, ezűsttel, drága kövekkel és kintsel, kit
 közölők nagyob része nem tudta meg bocsúl-
 ni, és így fokízor némely drága gyűrű avagy kü-
 igen kevés pénzen el adattatott.

Negyedik napján ki Péntek és az Törökök
 Vasárnapja volt, minek utánna az Város eleven
 lakosoktul meg-űressedet, és az nagy fű Sophia
 Temploma Török modgyára fel ékeztetett va-
 la, az Török Császár az ő Sereggeivel pompásson
 és nagy Triumphussal bé ment az Városba, és
 azon Templomba tartotta az ű Istenének és az
 ű Prophetájának háláadandó Innepet az meg
 adatör győzedelemért, holot egyszer s mind az
 Császár Izerentséjéért és életeért közönséges i-
 mádság mondattatott.

Eftve felé tartott az kegyetlen Császár nagy
 vendégséget, és minek utánna meg itafodot volna,
 az egész városban azoknak, kik még élének grá-
 tiát hirdettette, hogy az kik el bujtak vagy el rej-
 tették magokat, az Császárnak b zodalmas
 kegyességében nem kitelkedvén elő jünének,

Ezt meg-értvén sok nagy Urak és Nemes
 iffiak, kik el bujtak vala. bizván az meg hirdette-
 tet Császár kegyelmességében, meg alázták ma-
 gokat elő jöttek és az Császár lábaihoz le borul-
 ván fejeket hajtottak, midőn imár a' Császár gon-
 dolta, hogy mindnyájan együtt volnának, akkor
 az hitetlen vérízopó, az ű kegyetlenségét meg-

mutatá, mert azokat az tobzodás közöt mind egy rakásra le vágatá.

Maga az Görög Császárné mind a két Császár Leányival, az leg füveb frajezimerével, kit annál nagyobb szigyenre és utálatosságra ekkoráig meg tartattának, azon vérontó vendégség mellet, elsőben az Sultán szemei előtt rutul meg meztelenítetvén, szigyenitettvén, és nyilván meg ferteztetvén, azokat is az után diribrul darabra vagdaltatá. Az Constantinus Császár vérszerint való leg közeleb atyafiakat férfi és afiszony embereket a leg kissebbet is kikereftette és megöldökllette. Az leg füveb Keresztyén Császári Tanácsot kit az historicusok Leontarastnak neveztetének ki számanélkül fok arany, gyöngy és drága kübül álló nagy kincsel (kit az Császár tárházának meg-fosztásából gyűjtötte volt) az Sultánnal mint magának és az édes gyermekeinek életét meg-vőtte, azt is elő hivatá, és midőn arra az kérdésre kérdené miért ezt a nag' kintset hazának meg maradására és tartására nem alkalmaztatta? meg-némult vala, annak-is, és az ű két fiainak fejeket lábok közzé tétette; Így űtet az ű pénze az harag és boszszu álló napján meg nem segíthette.

Az árulo Gértukáról sem feletkezett az Pogány, elő hivatván aztat, és meg mutatván ű neki nagy summa pénzt, és egyiket az ű leányi közül, monda, mivel ű keresztyén, az ű leánya pedig Mahumetána, és így az hitnek külömbsége, és az Alcoránnak tanítása miat, egy mással nem

21 nem lakhatnak, annak okáért szükség voma, hogy más bürbe öltöznék, ha ugyan el tühethet, meg-is parancsolá, hogy mindgyárt a bürét az egész testiről le nyuznának, kiaz után ki-mondhatatlan nagy fájdalmában kétségben esvén meg hala. Azon valóba ki tölt, amaz mondás: *Proditionem amo, proditorem odi!* Sultánnak ugyan az ő árultatással szolgált, de űtet vízfzont Sultán lator embernek tartotta: Azonközben midőn az holt testeket a nagy bűdösség miatt el temetettek, akkor az Constantinus Császár testét is meg-találták, aztat az ő papucsán meg ismerték, mert rajta a két fejes Sals aranýal kivolt varva, annak a fejét levágták, és az Sultánnak vitték, aztat pedig el hozta, egy Vároffal Asziban meg-ajándék oztá az Császár fejét pedig egy kopján nyilván való tekintetért az Városba környül hordoztatta, végtére azt az Egyiptus-béli Sultánnak, husz szép Iffiakkal és szűzekkel úgy mint győzedelmének jegyét ajándékkba küldötte, az Császár testét pedig tiszteffegesen el temet-tetni meg parancsolá.

Az Görög Nemesség egyszer s mind az Sultán parancsolattyából mindeneftől ki-gyomlaltatott; Az egyházi és Papi rend rettenetes szigyenben és kinban meg öletet, az szerzetes Emberek külömbkülömb féle kinokkal ki-noztattának, kit elevenen meg nyuzták, kit meg sütogettek, vagy darabokra vagdaltak; az derekasb épületeket, Antiquitasokat, és más féle raritásokat le-rontottak; Egy szoval, Mahumer

ig ümértette magát mind Izzoval mind cselekedetivel, hogy ű Pogány, Asmodi, Belial, Országrontó és pusztító volt.

22 Oly formán az régi Nemes, szép nagy és hatalmas kereszttyén Császári székhely Constantinápoly az egész Európának leg főbb Várossa és Királynéja, melly az ű felépítésének kezdetétől ab Anno Christi 331. 11. Majusban az Nagy és első Constantinustul inauguráltatott. 1122. esztendeig szüntelen az Görög és Orientalis Császárságnak székhelye, kinck azon időnek folyásában 76. birodalmának Feje és Császára volt, 55. dik napján az ű meg szállásának, ki az kereszttyénségnek 29. Maji volt, 1453. dik esztendőben az szent Pünköst kedden avagy die Martis (Oh! igen is die Martis, vérontásnak és kegyetlenségnek napján) meg említet képpen az Kereszttyénségnek halálos ellenségtől, meg győztetvén, következő időben az Mahumet utálatnak félsz kivé, az Török birodalomnak székhelyé és az Ottomannus Portává vált; kit e' máj napig is az ű iszonyu kegyetlen körme között tart.

Azt az sok öldökléssel ki gyomlált pusztára Vároft megént hogy lakosokkal meg rakhatna, oda hivatta mindenünnen Törököket és Musulmannusokat, meg is engedte az Kereszttyéneknek ott lakni, és meg parancsolá, hogy egy Pátriarchát magoknak választanának, kit maga eleibe hivatá, és maga ű néki az Püspöki botot kezébe szolgált.

Az szép és nevezetes Sophia Templomból
ki az

ki az hozzá való tartománnyal, hatodik része az Várofnak bé foglalta, és az ű kapui miat kit Corinthusbéli részből valának, és az nagy magas Oszlopok miat, ki némelyike Jáspisból, némelyike veres ki meg fehér Márvány kőből valának, és más egyéb ékecségek miat az világnak csudának mondatot vala, egy Török Mecsetet abból csináltatta; az ű udvarát leg elsőben éppen az Város közepiben helyhezette, de az után az Sultánné frajczimerinek, kik ekkoráig is benne lakik, oda engedte, magának pedig más Udvar a' mai Serragliot, az Sophia Templomának fundussán az Várofnak végső székeletiben felépítette.

23
Ez ugyan emlekezetre való, hogy az Orientalis birodalom avagy Imperium, mely az első Kereszttyéni Császárral Constantinus Magnussal, ki ugyan azt a' Vároft fundálta és felépítette, kezdődött, megént más Constantinussal (ugy mint az utolbival és szerencsétlennel) végezet, és a' ki nagyobb, valamint az utolbinak így az elsőnek is az annya Helena, az utolsó Patriarcha is szintén mint az első Gergely neveztetett, és így töbfő is eset, hogy némely Monarchiák és világi birodalmak azon nevek alatt véget értek, kivél kezdetit vettek.

*Sic fuit in fatis forsán: nā cuncta gubernas
Disponit, mirā, ceu lubet, arte, Deus.*

Ily módgyával elvesztette az kereszttyénség egyikét az két szemekben, és a' két fejcs Sasnak egyik fejét.

Fridericus Császár,
B4 midőn

midőn ezt a gömölz hirt hallotta volna, be ment az ő czimerébe, és ottan fok könyhullatást tun, és az otátul fogvást mind csak szomorú elmével láttatott. Miklos Pápa-is hasonloképpen felette igen meg szomorkodot rajta, el annyira, hogy soha ez után útet senki nem is látta nevetni, sőt egy jó egészséges ora sem volt az után ű nékie, a' mint-is azon élet az ű halálának oráját el-közelítette.

24 Es ugyan e' volt az nyomorúságos kimenettel annak az egész világban ki terjedtet híres nevezetes Constantinápoly Városának, mely az ű nagy inségében az keresztyénségtől számadhatatlanul el hagyatott, és az által az Török lakása és Residenciaja meg-maradot.

Az Serrail avagy az Török Császárnak Palotájáról.

AZ nagy Sultánnak vagyon egy Szerrail Asziban, Burza Városában, egy meg Drinápolyban, és kettő Constantinápolyban, úgy mint az régi Serrail, kiben Mahomet második lakot, midőn a' Vároft meg-győzte; oda minden Uj Sultán az ő Előjárójának felelőzget szokta küldeni: és az nagy avagy ny Szerrail, kiben az Török Császár midőn Constantinopolyban vagyon, lakik. Az első az Városnak közepin vagyon, az másik (kirul valamenyire többet szólni fogunk) az Városnak Orientalis szegletben. Ennek kerítése csak közönséges kőfalból ál, és egy néhány régi Tor-

ornyokból, kinek kívül semmi tekintet nincs: hogy ottan Császári Residencia volna. Az Tenger felé Tornyok négy szegleteffek, az Város felé meg gömbölyű formán építettek. Hogy pedig senki ne merészelné azokhoz közelíteni, ottan az Amazaglanok, id est, az Dezmá fiak, kiket az Keresztyényektől Dezmában el-vontak, éjjel, nappal vártat tartnak. Az egy Tornyon ki Asia felé fekszik, nagy Sultán igen rendes Czimmert, kiben g. az őt maga vigasztallya fel-építette; Egy kicsinyé tova ez tengeri parton alá, ott egy kis Portó medence formán taláztatik, kiben az kis Galeoták avagy hajotskák, kiben Sultán az Tengeren szokot sétálni, tartattnak. Három nagy Udvar vagyon, kin által az Serrailhoz bé-mennek, azok kívül sohannan bé-mehetni. Az első udvarban vadnak egy felől Amazoglan Kámerak, más felől az raboknak rendeltettet beteg háza. Az másik Cyprus fával meg rakot udvarban, ki mind a' két felől bodhajtással beföldöztettet, látatnak, az Sultán Istállóit, az Serrailhoz való konyhak és eledelő Kamorák, és az Divan avagy ama' nagy Pallota, kiben az birodalomnak szorgos dolgot véget, az Vezérek szoktak öszve gyűlni: Az Haszna-is abban az Udvarban vagyon; az annyit téfzen mint az Nagy Sultánnak Tárháza, kiben az egész Imperiumnak jövedelmi letéterődnek. Azon kívül még az Otas is ott taláztatik, kiben az leg főveb keresztyény iffiak, kik Dezmában az ő édes szüleiktől el vonnodnak, és az Sultán személyére vigyáznak, laknak. Az harmadik

madik Udvarban egy fölötté nagy Palotta
vagyon, kiben az Török Császár az külső köve-
teknek, kik Portara jönnek Audienciát, szokot
adni; Porta annyit téfzen mint az Sultának
udvara, onnan-is hivattatik fényes Porta, mert
az ő Tronuffa igen fénlík drága fő-kövekkel.
Nem meszfze túle az Odalikok Czimere vagyon,
kiben az Sultan illetlen bujaságra az ő szép ágyassi
és afzony emberek tartattatnak. Ezeket a' kamo-
rakat nehezen le irhatni, hanem ha valamely he-
rélt, avagy ollyatén ki az ő latorságért ki-üzet-
tet, avagy valamely odalék, kit az Sultan maga
ki-bocsátja és valamely Balsának feleségül ad,
némely dolgokat, kit az Sultan az ő Frajczimeri-
vel el követi, meg mondja.

*Az hét Torn yok Vár árul, és így meg-neve-
zet Bainról, és az ott való rabbok álla-
pottjáról.*

Azon Városnak része, ki dél felé és nap
nyugat közzé egy szegletet foglal, és az Mar-
morai Tenger felé fekszik, az, egy négy szegletes
Várral, kinek hét négy szegű Toronya, ön fed-
dezőffel vagyon, meg erőssedik. Abban tartat-
tatnak az Sultánnak fő rabjai, avagy Portabéli
nagy Urak, kiket az Császár nem akar öletni, és
az Zálogok, kiknek egy ideig ott kell maradni.
Azok azért az Sultánnak rabjai mondatatnak,
mert ezek foha meg nem szabadulnak, hanem
ha őket vagy az Császár kegyelmessége, avagy
más hasomló Török rabbal tukmalas meg-sza-
badit. Egyébaránt nem annyira kinoztatnak
mint

mint más fele rabbok, kiket az Galeakra intez-
ték: de kétség nélkül csak nem nagyobb terhére
vagyon ő nékiek az ki mondhatatlan örökké
való rabság és minden reménségen kívül való
megszabadulás, hog' sem amazoknak az kemény
evezés. Minden főnek adatik az Sultán ordi-
nanciájából napról napra maga meg-tartására
15. Afzpora, avagy harmad rész egy tallérnak,
de micsoda ez az élethez? avagy szabadsághoz
képest? főképpen, hól nagyobb része valóban
egy szoros lyukban fekszik nagy nehezen hoz-
zájuk jutat az ember, hanem a' ki Tömlőcz
örzövel és meretes, avagy Uri rendből való,
egyébaránt kinek ott dolga nincsen, csak taka-
rodzék. Azon fogságban egyéb képpen szép
czimerek vadnak. Az Rebellióban ki 1648. esz-
tendőben Constantinapolyban történt, az Jan-
tsárok Ibrahim Sultán mostani Császárnak az
Apját, kin igen meg keserettek vólt, az Serrailból
erővel ki vontak, ide az hét Torn yok Várába
hurczoltak, és ottan meg-fojtottak.

Az Oszmán Sultán szintén illy formán 1622.
eszendőben akkori Zenebonában ottan meg-
ölettetet. Ugyan abban hét Toronyos Várban
tartatik az Metseteknek jóvedelme, ki bizo-
nyára nagy számu kincset téfzen; mert vadnak
ollyan Metsetek, kik minden költség fellőt, több
száz ezer Tallérnal félre tehetnek; Ez a' pénz esz-
tendeig rendeltett, az Mahumet hitnek oltal-
mára, és az Kereszténynek nem veszé delmire is-
merik azt másra fordítani; mert kevés nemzet ta-
láltatik, ki hűségeseb vólnak az Töröknél. A'

28 A' mit az Baint illet, az a' Tömlöcz bizonyára inkább a' Keresztényi Türesnek viaskodó hely, hogy sem fogság, ha lehetséges volna annak az ő kinyát, rettegését, és undogságát egybe hozni, nem hiszem, hogy annak gyötrelmes szorongatását, és sanyargatását hinnátok. Az bémenetel igen füstölő homályos és sötét Tornyon által vagyon. Annak az ő kapuja nagy roppant és vastag, fa dorongokkal záratik meg, és az ő vartára leg keményebb és kiválogatot emberek alitattna. Abba fenkit bé nem borsátyák, hanem a' ki Uri rendből való, vagy Tiszt. avagy az Sultan kegyelmes engedelméből bé erefztik.

Azt a' fogság ott nagy magas és erős kőfal keríti, annak az udvara egynehány lako helyben, kiben az Tömlöcz őrző az ő Embereivel lakik, meg őszódik; az rabbok pedig olyan lyukakban hevernek mint a' fenevadak: Efféle lyukakok vagyon, kiben néha két ezer rabbot is tartanak, és rendre vas lánczal őszve kapfolnak, hanyugodni akarják, tehát az meg terhelte nyakokat kőfalhoz támasztják, az kezeket is csinccsírrel rendre bé-zárják, az lábok is hasonlóképpen vasban lévén; és így hatokon fekvé nagy nyomorusággal minden undogságot és bűdölésget szenvedvén, kinlodnak.

Azon nyomorútt rabbok töbnire olyan emberekből állanak, kik az Euxinus Pontus mellett laknak, azokat az Tatárok Tengeren avagy utokon el-fogdosák, és olly kemény rabságra eladják. Azok csak kolduságból élnek, kit házról házra járván gyuittennek.

Ugyan

29 Ugyan azon fogságban két Capoma vagyon az rabbok számára, egyik az Görök rabbokké, másik az Catholicusoké. Az utólsíszenteltettet Paduai Sz. Antalnak, kiben alig 100. ember el fér, az noha meg nem ékeffedet mint más féle Capolna szokot lenni, de nagyobb ahítatóságra taláztatik beüve, hogy nem más ki ékefiterbe. Mikor az Isteni szolgálatnak ideje vagyon, mint hogy semmi harangjok nintsen, tehát az rabbok lábokkal az vasszokot őszve pengetnek, hogy ezt a' zörgést meszérul főképpen az Tengeren is hallani, az által az Tengeri rabbok is mikor az ollyan pengést hallják, hasonlóságra és imádságra inditattnak. Egyéb aránt az Istenes és lelki dolgokban, főképpen az Galatabéli Jesuitáktól vesznek tudományt és vigasztalást. Az Vigiliákban, Innep és Vasárnapokon vártálnak, az megzomorodott lelkeket fel alítják, az betegeket legittik, az hallandokat vigasztalják, és megholtakat el temetik: ha történik hogy egy mást nem értik, (a' mint is kevesse vadnak kik tótul vagy némettől tudnának:) tehát jel által az szivnek töredelmességet és igaz poenitentia tartásának elő adgyák.

Az Sz. Sophia, leg főveb Constantinápoly Mészterül.

Ez a' nagy hires, drága fényes kővekkeltündöklő épület, nem egyéb, hanem csak egy kis részecske ama' nagy roppant Templomának, kit Justinus Császár el kezdte vala építeni,

tem, Justinianus pedig elvégezte, és az Isten bölcseségnek, Sz. Sophia nevével megfeszítelte. Az Törökök nagyob részét annak az épületnek lefaggyattak, és csak azt a börtönt hájtáft megtartottak, mely az nagy Chorus az ó Templomában volt. Az Diameter avagy általlazegés annak a börtönnek tart leg aláb 13. lábú mértéket két rendbéli folyásokkal kerítve, ki mindenik hatván fejez Marmor és Porphyrius kőből mesterségesen ki faragot Ofzlopokon áll. Azon két folyások, kik igen tágasok valának (mikor a Templom még a Keresztényekké vala:) az Aszfzony embereknek rendeltetett volt, mert az közönséges nap kelleti Ecclesiájának szokászerint e mai napig is, az Aszfzony Emberek külömböztenek az Férfiakul, mikor az Isten szolgálatra Templomba jönnek.

Annak az Padlás eggefzlen Marmor, az kőfalak pedig leg drágab Marmor és Porphyriusfalak béleltettek, látzanak ugyan még abban hol m. d. rabos abrázok, kiket az Törökök diribáltak. Az Angyalok abrázatyát bé mázoltak festékekkel és azok helyén az Isten nevét Arabiai börtöve irtak.

Ugyan azon Metsetben találattik bizonyos Tornáczotska erigáltator, mint egy Prædikáló szék, kire az Sultán egy titkos graditsón felmegyen, mikor az ő ahitatosága őtet az Metsetbe viszi.

Az Törökök abban tisztelnek kiváltképpen egy Marmor-követ, kiről mondgyák, hogy a Boldo

mikor az ő fiatskanak fzenyes ruhatskái meg-mosta. E' mellet mutatnak egy koporsót, kit mondgyák, hogy Constantinus Császáré volna.

Kivül az nagy kapu mellet látattik egynehány tiszta marmorból bötös Capolnátska, kiből az Császár-fiai szoktanak el temetetni.

Elül az épületnek kapujánál, holott az Török Aszfzonyok gyülekezni szoktak, mikor az ő ahitatosággal élnek, látzanak 9. nagy kapuk, tiszta értz avagy Coryntusbéli részből öntve, kik közül, csak az ötödiket nyitják, mikor az metsetben mennek.

Az Sz. Sophián kívül, vadnak 4 Minaretek, (ugy huják az Törökök ama Tornyokat, kik egynehány Contignatioból állanak,) felől mint egy Tornáczka formára, kin bizonyos kiáltással az Embereket öszve gyűitik, mind mi nálunk harang szoval.

Az Görög Országáról.

Görög Ország az előttez világban legfövebb Országi között számláltattott annak lakosi minden natiót az ő okosággal és erősséggel el érte. Az leg derekasb mesterségek, és tudományok, azok által tökéletessek lettek, annyira, hogy Romajokon kívül nem volt nékiék mása. Az Ország derég Városokkal és lakosokkal telyeden teltye meg rakva volt, ugy hogy seregekkel Coloniokat ki küldtek Olasz országban

Az birodalom az közz nép mellet volt, leg di-
tsóffegesb közzülők az Athenabéliek Lacademo-
niák. Thebanusok voltak; Aláb való Respublicák
Bæotinusok, Phocinusok, Corynthianusok vol-
tak; Macedonia, Theffalia és Epirus, Országok
nevezterének. Azok az Respublicák mind vala-
mennyi volt, idővel Macedonia alá vetettette-
nek, kiket az után az Romabéliek meg-győztek.
Azoktul az Görög Császárokra szállot, végtére
az Török és Pogány iga állá meg-veretettének, az
alatt Görög Ország más formát indult, mert
nagyob része az Vároffoknak le rontattot, néhány
ide s'tova egy kis erősség, ha meg maradot-is, csak
kereskedésnek kedvéért maradot, hogy az Vitéz-
kedő Kereszténységnek ellene állhatná.

Ez az Görög Ország mai napon 6. részre osztódik,
ugy mint: Macedonia, Albania, Theffalia, Epyrus,
Achaja és Moreában: Kinek három utolbi Provinciát,
mostani Confœderatio allat, az méltóságos Venlen-
cei Respublica nagy győzedelemmel vízfíza nyert.

Észak felé határozz Bolgár Országgal és Romaniá-
val, nap kelletről az Archi Pelagus avagy Ægeus ten-
gerrel; az ő hoszlúsága terjedik 140. az ő szélessége
pedig 100. mélföldnire. Ur Isten! boldogíts-meg az

Keresztény Fejek fegyverét, hogy az által az dühös
Pogány nemzet, tellyeliséggel ki-
irtathassék.



V E G E.

